

Delegering i kommunal hälso- och sjukvård

Läkemedel

Vanliga läkemedelsgrupper

- Smärtstillande medel
- Lugnande medel
- Sömnmedel
- Hjärt- och kärlmedel
- Blodförtunnande medel
- Inhalationsmedel
- Urindrivande medel
- Tarmreglerande medel
- Laxermedel
- Blodsockerreglerande medel

Adminstreringssätt

1. Via munnen
2. Inhalation – andas in
3. Via ändtarmen
4. Via slidan/vagina
5. Via Plåster
6. Ögondroppar/salva
7. Örondroppar/öronsalva
8. Salvor/krämer/gel

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.1 **Tablett** - den vanligaste läkemedelsformen.

Tabletten löser upp sig i magsäcken efter att den svalts.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.2 **Brustablett** - löses upp i ett halvt glas med vatten.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.3 Tuggtablett - tuggas sönder och sväljs sedan.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.4 Sugtablett - löses långsamt upp i munhålan.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.5 **Munsönderfallande tablett** – faller sönder inuti munnen och kan sväljas utan behov av vatten.

Kan vara smaksatta då de ofta används till barn, till exempel Alvedon.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.6 Resoriblett - läggs under tungan eller under läppen.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.7 **Enterotabletter*** – tablett med ett hölje som gör att tabletten löses upp först i tarmen.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.8 **Depåtablett*** - läkemedelsform som långsamt löser upp sig i kroppen. Fördelarna är att läkemedlet inte behöver tas lika ofta.

*Får inte delas eller krossas

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.9 **Kapsel*** - Ett alternativ till tabletter. Läkemedlet finns i en kapsel som löser upp sig i magsäcken eller längre ned i tarmen. Kapslarna ska sväljas hela.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.10 Granulat och pulver – tarmreglerande läkemedel.

1. Läkemedel som tas genom munnen

1.11 Mixturer och droppar

Är flytande läkemedel som ska tas genom munnen.

Dropparna kan ges i annan vätska, exempelvis juice.

Var mycket uppmärksam på **mängd/milliliter/droppar** då även små mängder kan ge stor effekt.

2. Läkemedel som ska andas in - inhalation

Inhalationer - är avsett för behandling mot sjukdomar i luftvägarna.

Förekommer i olika former såsom vätska, pulver eller spray.

OBS! Efter inhalation är det viktigt att skölja ur munnen med vatten.

3. Läkemedel som ska föras in i ändtarmen

3.1 **Vätskor** - Flytande läkemedel som ska föras in i ändtarmen.

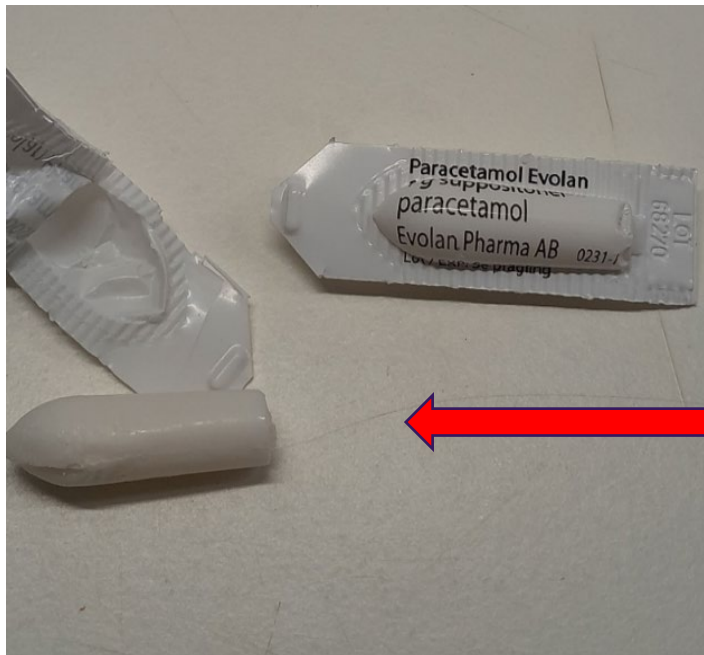
Finns i tuber med en pip, denna pip förs in i ändtarmen.

3. Läkemedel som ska föras in i ändtarmen

3.2 Suppositorier/Stolpiller

Suppositorier kallas även stolpiller och förs in i ändtarmen.

**Förs in med den
raka änden först**

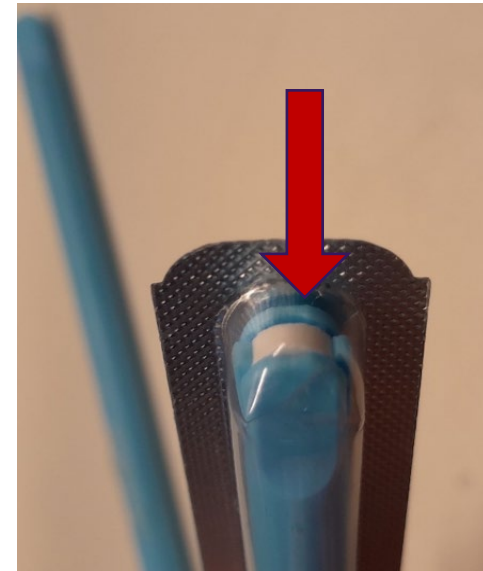
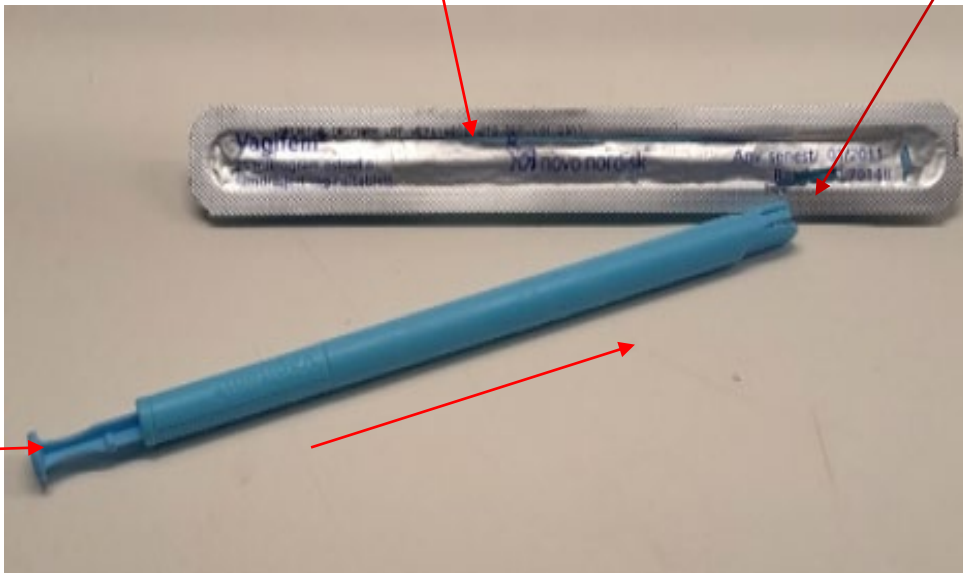
4. Läkemedel som förs in i vaginan/slidan

Vaginalkrämer och gel - Förs in med särskild behållare.

Vagitorier – ser ut som en suppositorie men förs in i vagina/slidan med finger.

Vaginaltablett – förs in med en lång plasthylsa.

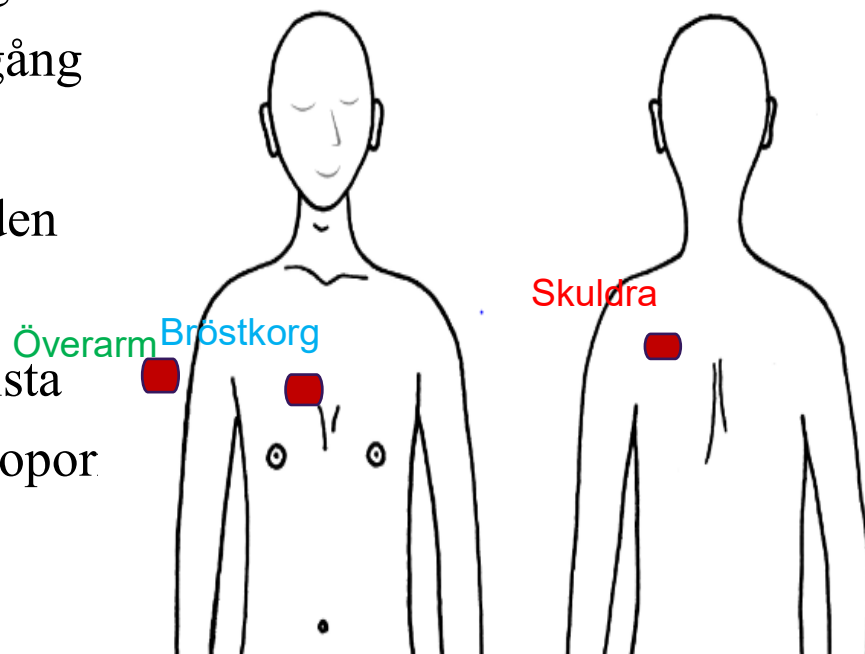
Vaginaltablett

5. Läkemedel Plåster

Plåster – innehållande läkemedel

- Plåstret placeras på hel hud
- Överarmar, skuldror eller bröstkorgen
- Byt plats på plåstret från gång till gång för att undvika hudirritation
- Skriv datum på kanten på plåstret den dag du sätter på det
- Plåsterbyte signeras på signeringslista
- Använda plåster får inte slängas i sopor
Ska till apoteket. Se lokal rutin

Använd handskar för att undvika kontakt med läkemedlet

6. Läkemedel för ögonen

Ögondroppar/ögonsalva

- Förvaring
- Kort hållbarhetstid
- Skriv datum
- Rent moment
- Vid ögon infektion, använd handskar
- Behandling av rätt öga
- Risk för förväxling

Titta på film från Vårdhandboken! Där visas hur du ger ögondroppar och ögonsalva. [Ögondroppar, ögonsalva - Vårdhandboken \(vardhandboken.se\)](http://vardhandboken.se)

7. Läkemedel för öronen

Örondroppar och öronsalva

- Vanligt läkemedel - Revaxör
- Behandling av rätt öra
- Risk för förväxling

8. Salvor/krämer/gel

Salvor, krämer och gel är läkemedelsformer som tas upp av huden.

OBS! Använd alltid handskar när du hanterar salvor, krämer och gel.

Ordinationer

Det är endast läkare eller specialistsjuksköterskor med förskrivningsrätt som kan ordinera läkemedel

Ordinationer som förekommer är:

Stående ordination – innebär att läkemedlet tas regelbundet.

Vid behovs ordination – vissa symtom går inte i förväg att veta när de uppstår. Kan exempelvis vara Alvedon mot värk eller Microlax mot förstoppning.

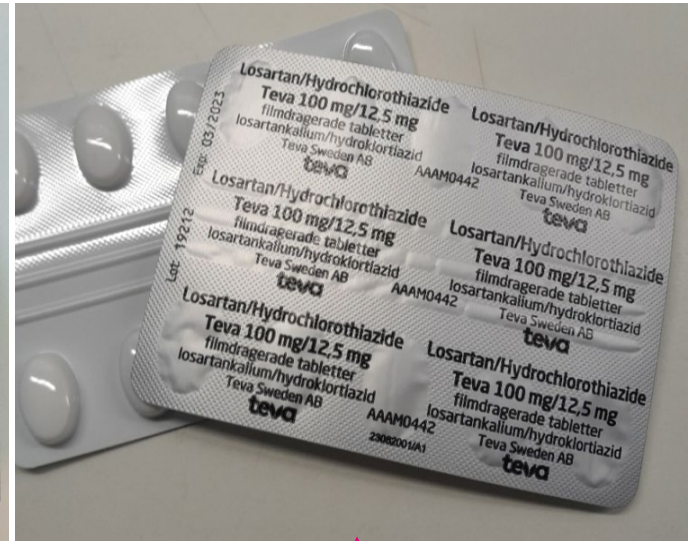
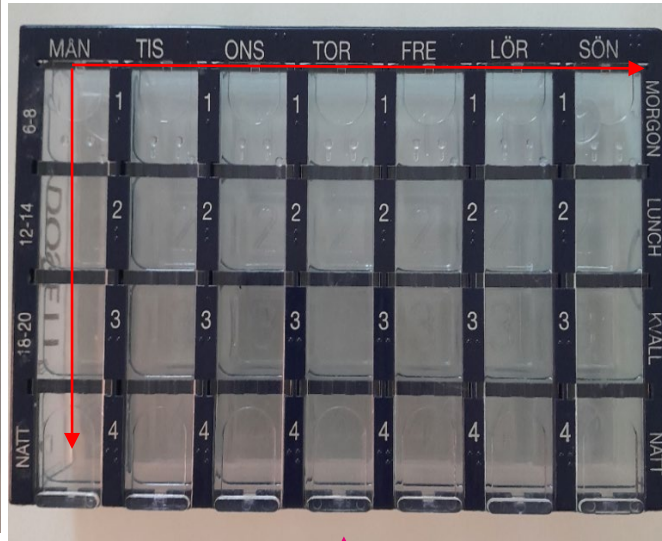
Generell ordination – läkemedel som får ges av sjuksköterska efter behovsbedömning utan kontakt med läkare.

Dispensering

Dispensering är ett annat ord för ”utdela eller ge tillgång till”.

Dispenserat läkemedel talar om för oss hur läkemedlet kommer ut till patienten.

Vi har olika sätt att dispensera ett läkemedel – till exempel via dospåse, dosett eller originalförpackning.

Viktigt att tänka på när en patient är ordinerad blodförtunnande läkemedel

Waran, Xarelto, Trombyl, Eliquis, Fragmin

Blodförtunnande läkemedel används för att patienten inte ska få blodproppar. Det kan bli allvarligt om patienter som behandlas med blodförtunnande läkemedel skadar sig, eftersom det blöder lättare och längre om de får ett sår eller ramlar och slår i huvudet.

Waran delas aldrig i dospåse, delas alltid i dosett. Doseringen är individuell och utgår från ett blodprov som tas regelbundet.

För att säkerställa att patienten får rätt antal tabletter från dosetten ska du kontrollera den **separata ordinationshandlingen för Waran**.

Det är mycket viktigt att patienten får tabletten/-erna på rätt tid.

Viktigt att tänka på när en patient är ordinerad Paracetamol eller NSAID

Paracetamol - Alvedon, Panodil, Revil, Pamol

Kan ge allvarliga leverskador och även vara dödligt om maxdosen överskrids eller doser ges för tätt inpå varandra.

NSAID* - Ipren, Ibumetin, Naproxen, Voltaren

Äldre är känsliga mot biverkningar så dessa tabletter bör användas med försiktighet.

Kan orsaka magsår/blödning i magslemhinnan.

*(NSAID är en förkortning för non-steroidal-anti-inflammatorisk drog som på svenska betyder icke-steroida anti-inflammatoriska läkemedel)

Receptfria läkemedel och naturläkemedel

Du får endast ge ordinerade läkemedel. Ingenting annat!

Ordinationshandling/Läkemedelslista från dosapoteket

Det är vanligt att patienten får läkemedel från dosapoteket. Det följer då alltid med en ordinationshandling eller som vi säger, läkemedelslista. Den är uppdelad i följande rubriker:

- Stående dispenserat läkemedel
- Stående, originalförpackning
- Vid behovsläkemedel
- Tillfällig anteckning

Här står namn och personnummer

Läkemedelslista Dos/Ordinationshandling

Leveransadress

Här står adress

Dosapotek

Apotekstjänst AB
Tel: 010 - 221 69 70
Apotekstjänst AB

Ordinationsansvarig enhet

Vc Läkarhuset Borlänge
N/A N/A

Stoptid disp

2018-05-24 13:00

Första dosdag

2018-05-30 (onsdag)

Stående, dispenserade läkemedel

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål				Obs!	
		08	14	20	21		
2017-12-27	Prednisolon Alternova, tablett 5 mg	2				2 tabletter kl 08. Ändamål: smärta	
2017-11-29	Alvedon, filmdragerad tablett 500 mg	2	2	2		2 tabletter kl 08, 2 tabletter kl 14 och 2 tabletter kl 20. Ändamål: Mot smärta	
2018-01-23	Gabapentin Actavis, kapsel, hård 100 mg	1	1	1		1 kapsel kl 08, 1 kapsel kl 14 och 1 kapsel kl 20. Ändamål: Neuropatisk smärta	
2018-01-23	Zopiklon Pilum, filmdragerad tablett 5 mg				1	1 tablett kl 21. Ändamål: sömnsvårigheter	

Stående, originalförpackningar

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Ⓜ = Inkommet som e-recept

Stoptid helfrp.

2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2018-03-29	Ⓜ Kåvepenin, filmdragerad tablett 1 g (30 styck) Senast exp.: Tikacillin	1 tablett på morgonen, 1 tablett till lunch, 1 tablett till kvällen i 10 dagar mot infektion.	1	0	Slutexp.datum 2018-04-06 Ⓜ

Vid behovsläkemedel

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Stoptid helfrp.

2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2017-11-14	Nitrolingual, sublingualspray 0,4 mg/dos (200 dos(er))	VB 1-2 puffar vid behov mot kärlkramp. Ändamål: Kärlkramp	2	2	

Här står namn och personnummer

Läkemedelslista Dos/Ordinationshandling

Leveransadress

Här står adress

Dosapotek
Apotekstjänst AB
Tel: 010 - 221 69 70
Apotekstjänst AB

Ordinationsansvarig enhet
Vc Läkarhuset Borlänge
N/A N/A

Stoptid disp
2018-05-24 13:00
Första dosdag
2018-05-30 (onsdag)

Stående, dispenserade läkemedel

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Stående dispenserat betyder att läkemedlet finns i dospåsen. Du kan även se en liten dospåse bredvid rubriken

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål				Obs!	
		08	14	20	21		
2017-12-27	Prednisolon Alternova, tablett 5 mg	2				2 tabletter kl 08. Ändamål: smärta	
2017-11-29	Alvedon, filmdragerad tablett 500 mg	2	2	2		2 tabletter kl 08, 2 tabletter kl 14 och 2 tabletter kl 20. Ändamål: Mot smärta	
2018-01-23	Gabapentin Actavis, kapsel, hård 100 mg	1	1	1		1 kapsel kl 08, 1 kapsel kl 14 och 1 kapsel kl 20. Ändamål: Neuropatisk smärta	
2018-01-23	Zopiklon Pilum, filmdragerad tablett 5 mg				1	1 tablett kl 21. Ändamål: sömnsvårigheter	

Stående, originalförpackningar

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Ⓜ = Inkommet som e-recept

Stoptid helfrp.
2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2018-03-29	Ⓜ Kåvepenin, filmdragerad tablett 1 g (30 styck) Senast exp.: Tikacillin	1 tablett på morgonen, 1 tablett till lunch, 1 tablett till kvällen i 10 dagar mot infektion.	1	0	Slutexp.datum 2018-04-06 Ⓜ

Vid behovsläkemedel

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Stoptid helfrp.
2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2017-11-14	Nitrolingual, sublingualspray 0,4 mg/dos (200 dos(er))	VB 1-2 puffar vid behov mot kärlkramp. Ändamål: Kärlkramp	2	2	

Här står namn och personnummer

Läkemedelslista Dos/Ordinationshandling

Här står adress

Dosapotek
Apotekstjänst AB
Tel: 010 - 221 69 70
Apotekstjänst AB

Ordinationsansvarig enhet
Vc Läkarhuset Borlänge
N/A N/A

Stopptid disp
2018-05-24 13:00
Första dosdag
2018-05-30 (onsdag)

Stående, dispenserade läkemedel

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål				Obs!
		08	14	20	21	
2017-12-27	Prednisolon Alternova, tablett 5 mg	2				2 tabletter kl 08. Ändamål: smärta
2017-11-29	Alvedon, filmdragerad tablett 500 mg	2	2	2		2 tabletter kl 08, 2 tabletter kl 14 och 2 tabletter kl 20. Ändamål: Mot smärta
2018-01-23	Gabapentin Actavis, kapsel, hård 100 mg	1	1	1		1 kapsel kl 08, 1 kapsel kl 14 och 1 kapsel kl 20. Ändamål: Neuropatisk smärta
2018-01-23	Zopiklon Pilum, filmdragerad tablett 5 mg				1	1 tablett kl 21. Ändamål: sömnsvårigheter

Stående, originalförpackningar

Stående originalförpackning- läkemedel som inte delas i dosrullen. Till exempel tabletter som ska delas i dosett, ögondroppar, magmedel, mixturer m.m

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2018-03-29	Ⓜ Kåvepenin, filmdragerad tablett 1 g (30 styck) Senast exp.: Tikacillin	1 tablett på morgonen, 1 tablett till lunch, 1 tablett till kvällen i 10 dagar mot infektion.	1	0	Slutexp.datum 2018-04-06 Ⓜ

Vid behovsläkemedel

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Stopptid helfrp.
2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2017-11-14	Nitrolingual, sublingualspray 0,4 mg/dos (200 dos(er))	VB 1-2 puffar vid behov mot kärlkramp. Ändamål: Kärlkramp	2	2	

Här står namn och personnummer

Läkemedelslista Dos/Ordinationshandling

Här står adress

Leveransadress	Dosapotek Apotekstjänst AB Tel: 010 - 221 69 70 Apotekstjänst AB	Ordinationsansvarig enhet Vc Läkarhuset Borlänge N/A N/A	Stopptid disp 2018-05-24 13:00 Första dosdag 2018-05-30 (onsdag)
-----------------------	--	---	---

Stående, dispenserade läkemedel

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål				Obs!	
		08	14	20	21		
2017-12-27	Prednisolon Alternova, tablett 5 mg	2				2 tabletter kl 08. Ändamål: smärta	
2017-11-29	Alvedon, filmdragerad tablett 500 mg	2	2	2		2 tabletter kl 08, 2 tabletter kl 14 och 2 tabletter kl 20. Ändamål: Mot smärta	
2018-01-23	Gabapentin Actavis, kapsel, hård 100 mg	1	1	1		1 kapsel kl 08, 1 kapsel kl 14 och 1 kapsel kl 20. Ändamål: Neuropatisk smärta	
2018-01-23	Zopiklon Pilum, filmdragerad tablett 5 mg				1	1 tablett kl 21. Ändamål: sömnsvårigheter	

Stående, originalförpackningar

Ä = Ändringar sedan 2018-04-24

@ = Inkommet som e-recept

Stopptid helpfrp.

2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2018-03-29	@ Kåvepenin, filmdragerad tablett 1 g (30 styck) Senast exp.: Tikacillin	1 tablett på morgonen, 1 tablett till lunch, 1 tablett till kvällen i 10 dagar mot infektion.	1	0	Slutexp.datum 2018-04-06

Vid behovsläkemedel

Vid behovsläkemedel – läkemedel som ges vid behov mot kända symtom. Till exempel mot oro, smärta eller som nedan, vid kärkramp som orsakar bröstsmärta

Stopptid helpfrp.

2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2017-11-14	Nitrolingual, sublingualspray 0,4 mg/dos (200 dos(er))	VB 1-2 puffar vid behov mot kärkramp. Ändamål: Kärkramp	2	2	

Här visas ett exempel på hur du läser ordinationshandlingen när du ger dospåsen klockan 08:00. Du börjar med att titta under 08 som visar klockslaget. Innan du ger dospåsen klockan 08:00 kontrollerar du antalet tabletter under 08- uppifrån och ned - **följ de röda pilarna**. I den här dospåsen ska det finnas 5 tabletter klockan 08:00.

Se de gröna pilarna -det är 2 tabletter Prednisolon, 2 tabletter Alvedon och 1 tablett Gabapentin, alltså = 5 tabletter klockan 08:00.

Läs på samma vis klockan 14, 20, 21.

Stående, dispenserade läkemedel   **A** = Ändringar sedan 2018-04-24

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål				Obs!
		08	14	20	21	
2017-12-27	Prednisolon Alternova, tablett 5 mg	2				2 tabletter kl 08. Ändamål: smärta
2017-11-29	Alvedon, filmdragerad tablett 500 mg	2	2	2		2 tabletter kl 08, 2 tabletter kl 14 och 2 tabletter kl 20. Ändamål: Mot smärta
2018-01-23	Gabapentin Actavis, kapsel, hård 100 mg	1	1	1		1 kapsel kl 08, 1 kapsel kl 14 och 1 kapsel kl 20. Ändamål: Neuropatisk smärta
2018-01-23	Zopiklon Pilum, filmdragerad tablett 5 mg				1	1 tablett kl 21. Ändamål: sömnsvårigheter

Stående, originalförpackningar   **A** = Ändringar sedan 2018-04-24
@ = Inkommet som e-recept

Stoptid helfrp.
2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2018-03-29	@ Kävepenin, filmdragerad tablett 1 g (30 styck) Senast exp.: Tikacillin	1 tablett på morgonen, 1 tablett till lunch, 1 tablett till kvällen i 10 dagar mot infektion.	1	0	Slutexp.datum 2018-04-06 @

Vid behovsläkemedel   **A** = Ändringar sedan 2018-04-24

Stoptid helfrp.
2018-05-16 13:00

Senaste insättning förskrivare	Läkemedelsnamn, läkemedelsform och styrka	Dosering, användning och ändamål	Antal uttag		Obs!
			Förskr	Kvar	
2017-11-14	Nitrolingual, sublingualspray 0,4 mg/dos (200 dos(er))	VB 1-2 puffar vid behov mot kärlekskramp. Ändamål: Kärlekskramp	2	2	

Signeringslistor

- Signeringslistor är till för att kontrollera och följa upp att patienten fått sitt läkemedel enligt ordination.
- Du ska alltid kontrollera signeringslistan mot ordinationshandlingen / läkemedelslistan innan du ger läkemedlet.
- Du ska kontrollera att ingen annan kollega gett läkemedlet innan dig.
- När du signerar att du givit en dos ansvarar du för att personen tagit sitt läkemedel. Du får aldrig signera innan patienten tagit sitt läkemedel och svalt det.

De sju gyllene reglerna

1. Kontrollera signeringslista eller app innan du ger läkemedel
2. Kontrollera att det är rätt patient
3. Kontrollera att det är rätt klockslag och datum
4. Kontrollera rätt administreringsätt
5. Kontrollera att det är rätt antal tabletter/mängd flytande läkemedel
6. Kontrollera att patienten svält läkemedlet
7. Signera givet läkemedel efter att patienten fått läkemedlet

Vad gör du om...

Tabletterna inte stämmer?

En patient inte vill ha sin medicin?

Patienten inte sväljer sin medicin?

Bildkälla pixaby fri nedladdning

Du kontaktar sjuksköterskan och rapporterar enligt lokal rutin

När risk för fel kan uppstå ska detta också rapporteras, till exempel otydlig signeringslista eller många synonympreparat.

Var förvaras läkemedel?

Läkemedelslagen (2015:315) och Föreskrift om Läkemedelshantering inom hälso- och sjukvården (HSLF-FS 2017:37)

Gäller för de läkemedel som sjuksköterskan har ansvar för. Det innebär att läkemedel ska förvaras inlåst. Det gäller både i hemmet och på särskilt boende.

- Endast delegerad personal ska ha tillgång till de inlåsta läkemedlen
- Personer som har hjälp med handräckning av läkemedel behöver inte ha sina läkemedel inlåsta
- Kassering av läkemedel sker till apoteket enligt lokal rutin

Bildkälla pixabay fri nedladdning

Att tänka på vid uppföljningar

Rapportera tecken på överkänslighet mot läkemedlet/biverkningar

- Allergier och hudutslag
- Illamående, kräkningar, diarré, förstoppning
- Förändrat allmäntillstånd
- Yrsel, blodtrycksfall
- Förvirring
- Magsår
- Huvudvärk
- Trötthet

Önskad effekt? Rapportera både förbättringar och försämringar.

Om en patient mår dåligt

När du kontaktar sjuksköterska är det bra om du skrivit ned lite stöd inför ditt samtal samt har patientinformationen tillgänglig

- Namn och personnummer
- Ordinationshandling/läkemedelslistan
- Hur länge har patienten mått dåligt?
- På vilket sätt?
- Feber?
- Ont?
- Senaste tarmtömning?
- Finns vid behovsläkemedel?

Det här är frågor som sjuksköterskan vill veta för att kunna göra en bedömning av patienten.

Om du har ytterligare frågor eller känner dig osäker

Kontakta ansvarig sjuksköterska/vårdgivare.

Mer info finns även att läsa i vårdhandboken och i kommunens intranät.

www.vardhandboken.se